

BISERICA SF. DUMITRU DIN BUCUREȘTI

(STR. CAROL)

1. Biserica de lemn a Badii Bălăcianu, 1650.
2. Biserica de zid de la 1745 a lui Stroe Râm-
niceanu (Isaia monahu). — 3. Rezidirea din
temelie a bisericii Sf. Dumitru la 1819 de epis-
copul Costandie Filiti. — 4. Părăsirea bise-
ricii Sf. Dumitru după război și redeschiderea
ei la 1930. — 5. Rămășițe din odoarele și cărțile
bisericii Sf. Dumitru.

Extras din «Biserica ortodoxă română». Mai-Iunie, 1932.

BISERICA SF. DUMITRU DIN BUCUREȘTI

(str. Carol)

I. Biserica de lemn a Badii Bălăcianu, 1650.

Cea dintâi mențiune ce avem despre biserica sf. Dumitru din București, este dela 1655 când, într'un proces dintre episcopia Buzăului și Radu Dudescu, aici se face jurământul pentru stabilirea adevărului, în vederea hotărârii pricinii ¹⁾.

De altă parte, un act dela 1754 ni spune ²⁾ că biserica a fost mai întâi de lemn, făcută de vornicul Badea Bălăcianu „după care și mahalaoa se numește a Bălăcianului“.

Carierea boerului Badea Bălăcianu este bine cunoscută din documente și din cronici. I se zicea și „Ușurelu“ și „Contoș“. A fost succesiv, al doilea postelnic la 1653, vătăf la 1657, mare agă la 1665, mare serdar la 1671, mare clucer anul următor, a luat parte la bătălia dela Hotin în 1673, a fost ispravnic al scaunului Bucureștilor la 1674, mare vornic la 1678, iarăș ispravnic al scaunului la 1686 și a murit la 1687 ³⁾.

Așa dar, acesta a fost primul fondator al bisericii Sf. Dumitru, înainte de anul 1655. Biserica trebuie să fi fost un paraclis al caselor sale. Locul acestor case cuprindea, cum vom vedea din acte, locul ocupat azi de palatul poștelor și o parte din cel actual al bisericii, fără să fi existat între ele recenta stradă a Poștei, iar biserica trebuie să fi fost așezată mai spre această stradă.

La 1687 se vorbește de un loc „în mahalaoa bisericii

1. Condicta episcopiei Buzău, I. 353-8. Citat de A(Ianasiu) I. N(I)eanu în articolul „Pustiirea bisericii Sf. Dumitru din București“ în ziarul „Viitorul“ dela 29 Martie 1930.

2. General P. V. Nășurel, Biserica Stavropoleos, Buc. 1906, p. 34.

3. Sf. D. Grecianu, Genealogii documentate ale familiilor boerești, I p. 109 și urm.

de jurământ, cu hramul lui Sfeți Dimitrie, lângă apa Dâmboviței⁴⁾, (al căreia curs era pe atunci imediat la spatele caselor actuale dintre străzile Carol și Brâncoveanu). Așa dar, bisericii i se zicea „biserica de jurământ“ și actul, pe care l'am citat, dela 1655, ne lămurește de ce: pentrucă aici se depuneau jurămintele „cu mâinile pe sf. Evganhelie“, prin care, în vechiul nostru drept, se stabilea adevărul în vederea soluționării pricinilor de judecată.

La moartea, în anul 1687, a lui Badea Bălăcianu, biserica a rămas firește asupra fiului său Constantin, faimosul mare agă, ginere și sol la Viena al Domnitorului Șerban Cantacuzino, și mort la 1690, în lupta dela Tohani în rândurile trupelor austriace, împotriva lui Constantin Vodă Brâncoveanu. Pentru această trădare, Domnul a confiscat întreaga avere a răposatului, iar văduva și fiul său Ioan au trăit în exil la Brașov⁵⁾. Pe urma acestuia n'au rămas decât trei fiice, care n'au avut urmași⁶⁾.

Pe cea mai mare parte a locului Bălăcenesc confiscat, Domnitorul Brâncoveanu a construit hanul zis al lui Constantin Vodă și care, cum se vede în planul dela 1852 al Bucureștilor, întocmit de maiorul rus, baronul Boroczyn, se întindea între Calea Victoriei, str. Stavropoleos și str. Poștei, dar nu mergea până în actuala str. Carol⁷⁾. Fâșia rămasă neclădită în această parte, a fost dată de domnitorii Mavrocordați, în prima jumătate a sec. XVIII-lea, ctitoriei lor dela Văcărești⁸⁾.

Biserica Sf. Dumitru a devenit desigur și ea biserică domnească și va fi fost dată metoh episcopiei de Buzău, căci la 1700 aparține această⁹⁾. Lângă biserică erau case unde trăgeau episcopii de Buzău când veneau la București. Puțin în urmă au avut case aici și episcopii de Râmnic, dar în curând le-au înstrăinat¹⁰⁾.

Numele de „biserica Bălăcianului“, de „locul Bălăcianului“, de „mahalaua Bălăcianului“ s'au păstrat însă, cum vom vedea, până în sec. al XIX-lea.

*

4. Arh. Stat. Mitrop. Buc. pachet 246/68, netrebnic, doc. 12.

5. Sf. D. Grecianu, l. c. 117-125.

6. Ibid. 128-131.

7. General Năsturel, o. c. 36 și planșa VI.

8. Ibid. p. 40-42-3.

9. Ibid. p. 25.

10. Cum spune un act dela 1754, ibid. 34-5.

Locul rămas bisericii nu cuprindea decât o parte din locul actual, dar mergea în schimb până în zidul actualului palat al poștelor. De jur împrejur, în afară de partea unde s'a ridicat hanul Constantin Vodă (azi palatul poștelor) nu erau proprietari Bălăcenii, după cum se dovedește cu acte dinainte de moartea, la 1687, a lui Badea Bălăcianu.

1. Locul pe care se află azi biserica Stavropoleos, cu porțiunea corespunzătoare din actuala str. Poștei, aparținea, la 1682, parte boerului Cârstea Popescu (dela Popești, Vlașca), parte logofătului Radu Grecianu cronicarul. Partea lui Cârstea a trecut la fiul său Cârstică. Văduva acestuia, Despa, născută Brezoianu, vinde la 1722 arhimandritului Ioanichie o porțiune și anume „locul de casă din mahalaoa bisericii Ghiormii banul¹¹⁾, alături cu casele Radului logofăt¹²⁾ (Grecianu). Este prima achiziție ce face Ioanichie din locul pe care zidește apoi la 1723-5, hanul și biserica Stavropoleos.

2. Vecin cu locul Cârstei Popescu (unde avea în urmă să se zidească hanul și biserica Stavropoleos) era încă delă 1682 (deci pe când trăia Badea Bălăcianu) Radu logofătul¹³⁾ (Grecianu), care mai adaogă la 1699, cum vom vedea, o porțiune din locul altui vecin, Damaschinò. La 1725 „Maria fata logofătului Radu Grecianu“ dăruiește lui Ioanichie „un petec de loc din curtea caselor mele, delă părinți, pentru clopotniță și pivniță“. Acest petec n'avea decât 5 m. lungime pe 2 lățime¹⁴⁾. Tot Maria vinde atunci lui Ioanichie un loc de 5 m. lungime pe 4 lățime, iar anul următor, după moartea ei, episcopii averii vând și restul și anume: în lung din ulița cea mare (actuala str. Stravropoleos¹⁵⁾ până în grădina Voichiții Brezoianu 22 m., iar în lat, din hanul sf. sale până în locul lui Matei fiul lui Șerban biv vel logofăt (Grecianu) 20 m.¹⁶⁾. Astfel întreaga proprietate a lui Radu Grecianu pare că trece în stăpânirea lui Ioanichie.

3. Vecin cu Cârstea Popescu mai era, încă delă 1682, cumnatul lui Radu Grecianu, soțul surorii sale, Șerban logo-

11. Aproape de colțul dintre actualele străzi Stavropoleos și Lipsani Ibid. planșa VI.

12. Ibid. p. 15.

13. Ibid. p. 21.

14. Ibid. p. 18.

15. „Ulița cea mare de jos, care uliță merge la Sf. Ioan“ (azi Casa de depuneri) zice un act de la 1674, Ibid. p. 7.

16. Ibid. p. 19.

fățul¹⁷). Acesta a lăsat mai mulți fii, cari și-au zis Greceni. In ce fel și-au împărțit locul părintesc nu pot preciza. Am văzut că unul din ei, Matei, avea și el parte la 1724. Un al doilea fiu, Barbu, cumpără, pe actuala str. Smârdan, imediat după colțul cu str. Stavropoleos, de la un Ianache pârcălab, un loc pe care, la 1716 îl dăruiește bisericii Hanu Grecilor¹⁸). Un al treilea fiu, Grigore Grecianu, ajută pe Ioanichie la 1724 să cumpere și restul locului Despei Popescu, în dimensiuni de 54×44 m, din care își rezervă și el a treia parte¹⁹). Tot atunci cedează lui Ioanichie 2 m „ca să încapă altarul“²⁰). La 1729 mai face și un schimb de locuri cu Ioanichie, pentru ca acesta „să mai mărească altarul bisericii“²¹). El este astfel principalul ctitor ajutător al bisericii Stavropoleos și figurează ca atare pe pereții ei.

Grigore Grecianu pare să fi rămas în cele din urmă și singur stăpân pe locul tatălui său, căci de frații săi nu se mai vorbește.

4. La 1661, deci pe când trăia Badea Bălăcianu, trei frați Câmpineni, fii ai lui Vasile, anume Radu, Vasile și Preda, vând un loc de casă către vameșul Iorga Popa și Pană logofăt din Runcu (Vâlcea)²²). Partea lui Pană trece repede prin diferite mâini, până ce se vinde, la 1692, lui Avram pitarul. Locul era „lângă biserica Sf. Dumitru și pe lângă locul lui Manta Damaschinò și din uliță (actuala str. Carol) până în locul jupânesii Ilincăi Brezoianu și alătura cu locul Lecăi Mălureanu“²³). Locul ajunge apoi, prin vânzare la 1695, la Mihai logofătul Conțescu și se precizează acum că este „în dosul bisericii“²⁴). Pe acest loc, Constantin și Pană Conțescu (probabil fii lui Mihai) fac case și apoi această proprietate de „lângă biserica Bălăcianului“ o vând, la 1699 negustorului brașovean Dumitru Nona²⁵). Adaog că Constantin Conțescu era ginerele lui Leca Mălureanu²⁶)

17. Ibid. p. 21.

18. Ibid. p. 8.

19. Ibid. p. 16.

20. Ibid.

21. Ibid. p. 20.

22. Ibid. p. 25 La 1687, Vasile Câmpineanu mai vinde (n'am notat cui) „un loc ce am avut aici în Buc. în mahalaua bis. de jurământ, cu hramul lui Sf. Dimitrie, lângă apa Dâmboviței“ (vezi supra, p. 4, n. 4).

23. Năsturel, o. c. p. 26.

24. Ibid. p. 27-8.

25. Ibid. p. 29.

26. Colecția mea de acte.

și că va fi moștenit și locul acestuia, pe care însă, cum vom vedea, nu pare să-l fi cuprins în vânzare.

Partea lui Iorga Popa, din locul Câmpinenilor, trece la fiica sa Bica, soția lui Manta Damaschinò²⁷). De la acesta se desparte în două. O parte se vinde, la 1699 lui Radu logofăt (Grecianu) „în mahalaoa bis. Sf. Dumitru, în lung din fundul grădinii d-lui până în gardul Ilincăi Brezoianu și în lat din bolovanii grădinii lui Șerban vel vistier (cumnatul lui Radu Grecianu) până în locul lui Dumitru Nona²⁸)”. Această parte din locul lui Damaschinò, înglobată de Radu Grecianu, a trecut apoi, cum am văzut, cu tot locul acestuia, în stăpânirea lui Ioanichie, ctitorul bisericii Stavropoleos. Cealaltă parte, cea mai mare, din locul lui Damaschinò, se vinde la 1700 lui Dumitru Nona, care se pare că mai avea loc pe alătura. Această parte merge „din casa Conțeștilor, care o au cumpărat Dumitru dela Conțești, până în bolovanii Cârștii vistierul și în lung până în gardul părintelui episcop ot Buzău și până în bolovanii Radului logofăt (Grecianu) fratele (în loc de cumnat) lui Șerban vel vistier“²⁹).

*

La 1739 fiii lui Dumitru Nona, vând episcopului de Buzău Misail „casa părintească, în mahalaua Bălăcianului, cu pământul, cât ține curtea și cu pivniță de piatră, care loc se hotărăște pe de o parte cu locul caselor d-lui postelnic Șerban Brezoianu și cu locul caselor răposatului vornic Const. Conțescu, iar despre altă parte cu locul caselor sf. episcopii Buzău“³⁰). Locul răposatului Const. Conțescu trebuie să fi fost acela pe care-l avusese, probabil, de zestre de la Leca Mălureanu.

Așa dar, la 1739, stăpânirea episcopiei de Buzău lângă bis. sf. Dumitru, sporește pentru prima dată. Avea acum aci două case, una, cea veche, măcar de la 1700, alta dobândită acum de la frații Nona.

27. Ibid. p. 28-9.

28. Ibid. p. 24.

29. Ibid.

30. Ibid. 29-30.

II. Biserica de zid de la 1745 a lui Stroe Râmniceanu (Isaia monahul).

Între anii 1741—1746, fiind episcop al Buzăului Metodie, doi evlavioși, Stroe Râmniceanu, vătaf de copii, și nepotul său Radu, logofăt de vistierie, ridică pe locul astfel sporit prin cumpărăturile de la Nona „lăcaș de piatră“ la poarta cea din sus a curții domnești³¹), întru cinstea sf. și izvorătorului de mir, marelui mucenic Dimitrie, în locul altei biserici de lemn ce au fost făcută de Badea vornicul Bălăceanu (după care și mahalaoa Bălăceanului se numește), înfrumusețată cu zugrăveală pe din lăuntru și pe din afară, înpodobită cu sf. icoane într'alte părți lucrute foarte cu iscusit meșteșug, după cum se văd; cu cărți câte trebuiesc peste an de citanie, de rugăciuni și de cântări; cu odăjdii, cu sfinte vase de argint, cu evanghelie ferecată, cu candelile, cu cădelniță de argint“.

După aceasta, cei doi ctitori noii, au socotit că „nu se va putea chivernisi biserica cum trebuiesc numai cu preoții de mir“ și s'au gândit s'o închine la amândouă episcopiile, de Râmnic și de Buzău. Fiind originari din R. Vâlcii, erau preocupați de a asigura și episcopilor de Râmnic o locuință lângă biserică, precum avuseseră, dar o înstrăinaseră, așa că nu mai aveau loc stabil de găzduire când veniau la București. Episcopii Climent al Râmnicului și Metodie al Buzăului nu s'au putut însă învoi spre a împărți cărmuirea noii biserici, iar cel de Buzău n'a vrut să dea loc de casă celui de la Râmnic³²).

La 1746 Grigore Grecianu scrie episcopului de Buzău Metodie că a aflat că acesta vrea să facă han la sf. Dimitrie și să bage și casele sf. sale în han și locul bisericii cât este. „Dacă este așa, apoi pe mine mă închizi și nu-mi dai mâna să șez închis așa..., că a ședea închis de toate părțile nu-mi dai mâna...“ De aceea oferă episcopului spre vânzare locul său cu casă cu tot³³). Nu poate fi deci vorba de proprietatea moștenită de Grigore de la tatăl său Șerban, pe actuala stradă Stavropoleos, ci de partea ce cumpăraseră

31. Această poartă era la intersecția străzilor de azi, Smârdan și Șelari. Un punct de reper deci cam depărtat (c. 160 m.) de biserică.

32. Toate aceste lămuriri ies din actul de la 30 Nov. 1754 publicat de Năsturel, o. c. 34—5.

33. Năsturel, o. c. 30.

a 1724^c din locul Despei Popescu, și probabil, ulterior, și din al fraților Nona, situată la miazăzi de hanul lui Ioanichie, căci altfel nu s'ar înțelege cum ar fi putut fi „închis de toate părțile“. Nu cred că episcopul Metodie va fi cumpărat locul ce i se oferea³⁴), căci constat invers că Gr. Grecianu cumpără, în fundul grădinii caselor sale, un loc cu căscioare vechi de la Metodie, din bolovanii sf. sale, în lung 18 m., iar în lat 12 m, din fundul grădinii până în pod³⁵), care pod nu poate fi altul decât actuala str. Carol. Un loc deci situat pe actuala str. Poștei.

La 1754, unul din ctitori, Stroe, care se călugărise sub numele de Isaia monahul, murise, iar nepotul său Radu izbutise să stabilească o înțelegere între episcopul de Râmnic Grigore Socoteanu (urmașul de la 1749 al lui Climent) și cel de Buzău Antim (urcat în scaun la 1753). O moșie din județul Buzău, pe care Radu o dăruise episcopiei de Râmnic, este cedată celei de Buzău, în schimbul unei jumătăți din locul ce aceasta îl avea lângă biserica sf. Dumitru. Astfel, biserica va fi metoh al amânduror episcopiilor și amândoi episcopii vor putea avea case de locuit lângă ea³⁶). Cei doi episcopi încheie act în acest sens³⁷), iar Domnitorul Constantin Racoviță îl confirmă³⁸) la 5 Iulie 1755.

În acelaș an Domnul întărește bisericii o cruce ferecată de argint, înpodobită cu mărgăritare, 12 răzoare de vie în dealul Bucureștilor, trei prăvălii în târg, la poarta de sus a curții domnești³⁹) și o pereche de case în josul Foișorului⁴⁰), după zidul domnesc, danii ale lui Macarie ieromonah și ale Păunei preotesei⁴¹). Nu știu nici când, nici cum aceste proprietăți au ieșit ulterior din patrimoniul bisericii sf. Dumitru.

La 1757 Const. Vodă Mavrocordat dă câștig de cauză popii Vasile dela bis. sf. Dimitrie, care se plânsese că un Tănase, logofăt de vistierie, stăpânește „niște case cu piv-

34. Cum credea Năsturel, o. c. 39.

35. Cum spune văduva lui Gr. Grecianu, Ilinca, într'un act de la 1762 (Arh. Stat. Ep. Buzău pach. 85, doc. 40).

36. Actul dela 1754. citat.

37. Năsturel, o. c. 36—7.

38. Ibid. 37-8.

39. Vezi supra, p. 8, n. 31.

40. Mai târziu Hanul roșu, peste drum de poarta de sus a vechii curți domnești (Planul dela 1852 la Năsturel, o. c. planșa VI).

41. Aricescu. Revista istorică a arhivelor. Buc. 1874, II 25. — Menționat de A. Nișeanu în articolul citat din „Viitorul“.

nițe ce sânt în curtea bisericii, despre poartă, și de danie bisericii“. Este curios cum în numele bisericii intervenea acest preot și nici unul din cei doi episcopi, al căror metoh era biserica și cum putea fi cutropit un loc din chiar curtea acesteia. Actul adaogă că locul era (adică fusese) al Bălăcianului, iar „cât loc a mai rămas de al Bălăcianului, afară din curtea bisericii, l'a cumpărat d-lui Const. Dudescu vel vornic“⁴²). Unde era acest loc și la cine a trecut de la Dudescu, n'am putut lămuri.

La 1762 Ilinca Grecianu, văduva lui Grigore, dă „pentru pomană preotului Constantin din biserica Curții domnești, o cășcioară veche cu locul ei, care este în fundul grădinii caselor mele, în mahalaoa sf. Dimitrie, însă locul este în lung stâneni 9 (18 m.), din bolovanii locului sf. sale părintelui episcop Bazău până în casa Tomii țiganul, iar în lat st. 6 (12 m.), din fundul grădinii noastre până în pod (str. Carol), case ce cu locul sunt cumpărate de răpos. boerul meu dela episcopul de Bazău Metodie⁴³) și lăsate mie prin diată“⁴⁴). Așa dar la 1762, această proprietate de pe actuala str. Poștei nu revenise în stăpânirea bisericii sf. Dumitru. De altă parte, doc. ce preced arată cât de fărâmatate erau proprietățile și cât de repede treceau din mână în mână, ceea ce împiedică determinarea situației lor topografice.

La 1765 Ștefan Vodă Racoviță confirmă episcopilor de Buzău (Cosma Popescu) și de Râmnic (Partenie) dreptul de a avea ca metoh în București biserica Sf. Dumitru⁴⁵). La 14 Mai 1772 însă, episcopii Cosma al Buzăului și Chesarie Halepliu al Râmnicului se înțeleg ca biserica să rămâe pe seama exclusivă a celui dintâi⁴⁶).

La 1787, biserica Sf. Dumitru era una din acelea cărora Vodă Mavrogheni li dă voie să instaleze sobă⁴⁷).

De curând muzeul municipiului București a intrat în posesiunea unui plan al orașului, întocmit la 1791 de ofițerul austriac Ernst. În acest plan, nu există, firește, recenta stradă a Poștii; actuala stradă Sf. Dumitru se pre-

42. Năsturel, o. c., 39-40.

43. Vezi supra, p. 9.

44. Arh. Stat. Buc. Ep. Buzău, pachet 85, doc. 40.

45. Aricescu, o. c. II. 26.

46. Năsturel, o. c. 35 ofa.

47. V. A. Urechia, Ist. Rom. III. 47-8.

Porțiune din planul Bucureștilor de locot. austriac Ferdinand Ernst 1791

Bis. Sf. Dumitru, poartă n-o 83 (răsturnat)

La n-o 3 de sus hanul Constantin Vodă (acum palatul P. T.)

La n-o 5 Curtea veche

La n-o 3 de jos casele Brâncoveanu (acum clădirea Senatului)

lungeste însă ocolind biserica la miază noapte, până în actuala str. Carol și nu există din actuala str. Brâncoveanu porțiunea dintre str. Sf. Dumitru și str. Carol. Astfel, bis. Sf. Dumitru este, pe deoparte, despărțită printr'o uliță, care nu era podită, de proprietățile dela miază noapte, din spre Stavropoleos, iar de altă parte, în dosul altarului, este în atingere nemijlocită cu diferite proprietăți. Locul propriu zis al bisericii, după acest plan, pare mai mic decât locul ei de azi.

La 1797 biserica începuse să se dărapene și Domnitorul Alexandru Ipsilanti cerea mitropolitului Dositei Filiti să facă observații episcopului de Buzău că lasă în neîngrijire tocmai metohul său, unde se află casele în care șade când vine în București⁴⁸). Episcopul era Constandie Filiti, nepotul mitropolitului și tocmai acela care, 22 de ani mai târziu, avea să rezidească biserica⁴⁹). Deocamdată acesta dăruie bisericii, la 1800, patru frumoase candelă de argint, care azi se află în catedrala episcopală de la Buzău⁵⁰). Pe două din ele este scris: αναμνησθη μετα προσκύνης παρά τῶν ταπών ἐπισκόπων μυχζαίῳ κονσταντίῳ το μετοχίῳ τῶ ἀγίῳ Δημητρίῳ 1800 (s'a dat amintire, cu închinăciune, de smeritul episcop al Buzăului Constandie metohului sf. Dumitru). Pe alte două: κτήμα ταπών ἐπισκόπων μυχζαίῳ κονσταντίῳ ἀφιερῶθεν βλαβῶς το μετοχίῳ τῶ ἀγίῳ Δημητρίῳ 1800 (proprietatea smeritului episcop al Buzăului Constandie închinată cu evlavie metohului sf. Dimitrie).

La 1804, Constandie se plânge Domnului de o încălcare ce suferă biserica din partea egumenului mănăstirii Stravropoleos. Arată că aceasta se mărginește spre miazăzi cu casele metohului, iar spre răsărit cu un loc viran al metohului. Egumenul a deschis ferestre și a întins streășina, sub cuvânt că locul îi este lăsat de răposatul Grigore Grecianu⁵¹). La 11 Aprilie 1806, Constandie reînoește plângerea zicând că „sf. episcopie are un loc lângă hanul

48. Ibid. VII. 13.

49. La 1802, în grădina caselor sale, banul Nicolae Brâncoveanu face și el o biserică cu hramul sf. Dumitru Basarabov și sf. Grigore Decapoliit (Ibid. VII. 273).

50. Preot Const. P. Burducea, Biserica episcopală din Buzău, Buc 1931, p. 5.

51. Nasturel, o. c. 75.

Stavropoleos, care de la o vreme încoace rămâind viran, pe deoparte vecinii cu curțile prăvăliilor lor l'au împresurat, iar de altă parte egumenul au lăsat havalea într'însul la înoirea hanului antărți, când eu mă aflam afară la eparhie, pentru care loc am arătat atât M. Sale Alex. Vodă Moruz, cât și M. Tale în anul trecut, dar nici o izbăvire nu s'a făcut, ci fiindcă voesc a căuta a închide acest loc al sf. episcopii, mă rog să fie de iznoavă poruncă să se descopere adevăratele hotare și să ridice și havalea o hanelui Stavropoleos⁵²⁾“.

Din aceste două plângeri ale episcopului Costandie reiese mai întâi propria sa neglijență de a lăsa neîngrădite proprietățile metohului, și ușurința cu care se făceau încălcările de către vecini. Mai reiese însă că locurile bisericii sf. Dumitru se aflau acum nu numai la miază-zi, dar și la răsărit de Stavropoleos. Așa dar intraseră în stăpânirea bisericii atât locul lui Grigore Grecianu de pe strada Stavropoleos, cât și partea din locul Brezoianului de la miază-zi de acela. Aceasta se va fi întâmplat după 1762 când, cum am văzut, stăpână măcar a părții de la miază zi de Stavropoleos din proprietatea lui Grigore Grecianu, era văduva lui, Iliina, care vânduse o porțiune din fund, spre str. Carol, unui popă Constantin. Pe locul de la miază zi de Stavropoleos, se aflau, după spusele lui Costandie, casele metohului. Este de observat că acestea nu puteau fi cele cumpărate de la Nona, la 1739, în dosul bisericii. Se pune și întrebarea dacă acum, la 1804, locurile mai erau despărțite prin ulița ce se vede în planul de la 1791, sau dacă ulița fusese închisă în această parte. Pe o schiță de plan ce avem⁵³⁾, de la 1804, al acestui cartier, ulița nu figurează, dar argumentul nu este hotărâtor, de oare ce schița a fost întocmită pentru un anumit proces și se prea poate să nu fi înfățișat decât principalele artere podite, așa zisele poduri.

Sigur este că proprietățile de la miază noapte ale bisericii se întindeau acum din str. sf. Dumitru de azi până în Stavropoleos, apoi, pe lângă acesta, până în strada ce poartă azi acelaș nume, limitându-se la răsărit

52. Arh. Stat. Eoisc. Buzău, pachet 85, doc. 69.

53. Arh. Stat. Mitrop. Buc. pachet 458,277 netrebnic, doc. 1. (Comunicat de d. Iuliu Tuducescu în anul 1910).

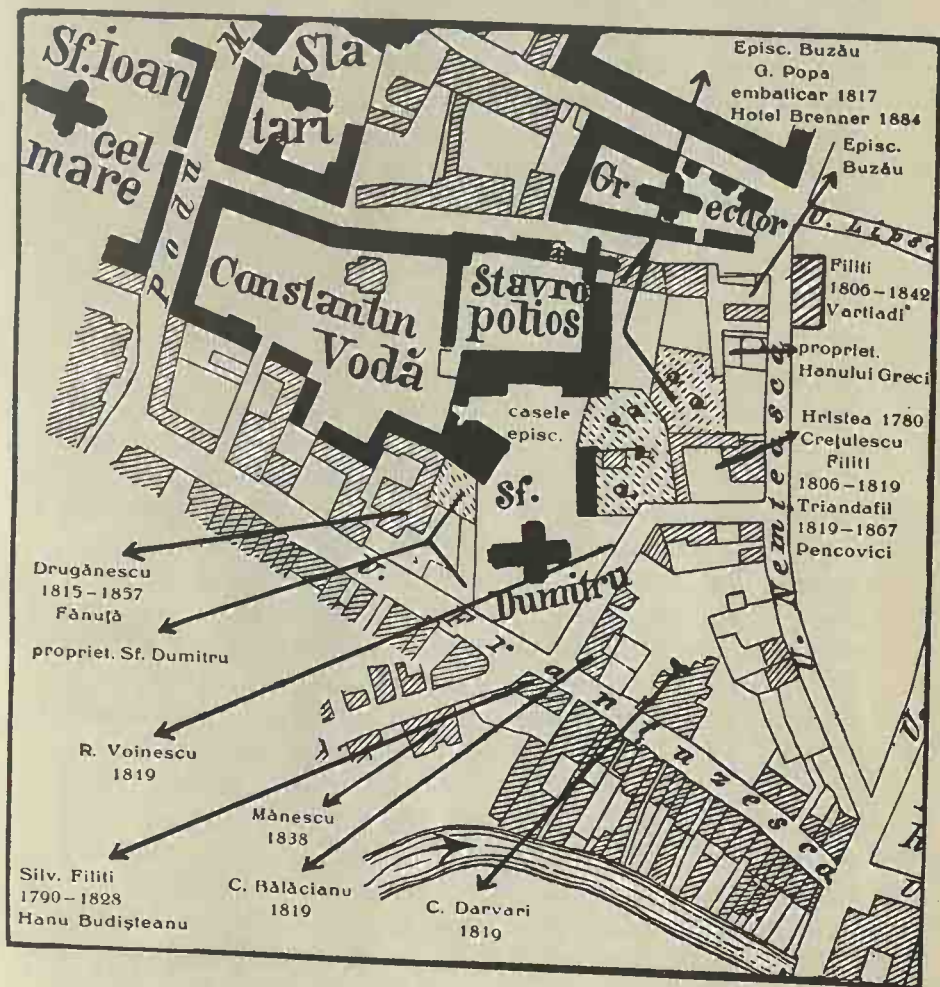
Lucrarea de față era tipărită când d. N. Boicescu mi-a comunicat următoarele doc. din fișele răpos. socru-său general P. V. Năsturel:

„Sărdarul Nicolae Obedeanu adeverez cu zapisul meu că având un loc în București, lângă hanul lui Șerban Vodă (azi Banca națională), în mahalaoa grecilor, care se hotărăște cu zidul hanului mănăstirii Stavropoleos, pe care loc au fost casele de piatră ale unchiului meu Grigore Grecianu vel vornic și casele, din pricina răzmiriții, stricându-se, au rămas numai pivnița, deci, rămându-mi mie de clironomie (moștenire) dela răposata mătușă-mea Ilinca Obedeanca vorniceasa, soția răposatului vornic Gr. Grecianu, și ca pe un clironom prin diată (testament) lăsându-mă ca să vânz acel loc și să dau daniile și milosteniile ce prin diată le lasă..., scoțându-le la mezat în multă vreme..., au dat în urmă numitul (loc alb) taleri 4000 și așa l'am dat... Și acest loc trăgându-se de d-lor vornicii cu stânjenu domnesc, însă din podul ce merge spre mănăstirea Stavropoleos, pe lângă biserica grecilor (str. Stavropoleos de azi) și până în podul ce se chiamă al Bălăcianului, ce merge spre bis. Sf. Dumitru (str. Sf Dumitru de azi), lungul st. 45, și altă trăsură latul, din colțul zidului Stavropoleos până în locul unde sunt prăvăliile părintelui episcop Buzăului chir Cosma, st. 29. Altă trăsură din gardul părintelui episcop Buzăului până în zidul prăvăliilor Bucșenescului, st. 19 și 5 palme. Fiindcă mai sus numiții răposati au stăpânit cu bună pace... s'au dat toate cărțile și zapisele sus numitului, însă afară din puțintel loc ce este în colț lângă Sf. Dimitrie, cât ține cășcioara popii lui Costandin“.

La 3 Mai 1778 Maria Obedeanca constată că „tocmeala de mai sus, care este iscălită de răposatu soțul meu, săvârșire n'a luat, nici după săvârșirea d-sale nu s'au arătat acel mușteriu ca să fie cunoscut și de mine cine au fost. Pentru aceea eu acum de iznoavă am făcut tocmeală cu iubitorul de Dumnezeu episcop Buzăului chiriu chir Cosma, de i-am vândut locul tot, în taleri 3000...“ (Arh. Stat. Episc. Buzău, pachet 85 doc. 6).

Avem astfel răspunsul la întrebarea dela pag. 12, când și cum au intrat în stăpânirea bis. Sf. Dumitru locurile Grecianu dela răsărit și miază-zi de Stavropoleos.

Cât privește „prăvăliile Bucșenescului“, cred că vor fi fost alături sau chiar aceleași cu „bolta“ Hristii medelnicer dela 1780 (pag. 13).

Vecinătățile bis. sf. Dumitru la 1819 aplicate pe planul Boroczyn de la 1852

cu dosul caselor din actuala str. Smârdan, iar la apus cu actualul palat al poștelor, căci str. Poștei nu există.

Dovada ni-o dau următoarele acte.

La 1817 episcopul Constandie vinde la mezat „o casă cu locul său, peste drum de Hanu Greci și lipit de hanu Stavropoleos“. Cumpărătorul, cu embatic, este Gheorghe Papa⁵⁴). Această proprietate a trecut apoi la fiul cumpărătorului, Vasile Papa, care a transformat casele în hotel „Brenner“⁵⁵), iar azi pe locul lor se ridică Banca de credit.

De altă parte ne ajută la identificare, actele privitoare la proprietatea din colțul actualelor străzi Smârdan și Sf. Dumitru. La 1780 Ilinca serdăreasa (bănuesc văduva, remăritată, a lui Șerban Brezoianu) închiriază un loc „pe podul ce merge la hanul Șerban Vodă“⁵⁶), alătura cu bolta d-lui Hristii medelnicer... afară de ulicioara care am lăsat-o d-lui Hristii, prin multă rugăciune ce au făcut, măcar că altă dată n'au mai fost această ulicioară“⁵⁷). Hristea medelnicerul a fost tatăl Elencăi Crețulescu clucereasa, care la 1806 vinde casele sale din podul Șerban Vodă (azi str. Smârdan) sârdarului Diamandi Filiti⁵⁸), fratele episcopului de Buzău Costandie. Noul proprietar dăruiește casele, la 1814, fiului său căminarului Toma⁵⁹) și acesta le vinde, în Dec. 1819, unui oare care Nicolae Triandafil. Erau „cu fața pe podul Șerban Vodă, cu dosul spre locul metohului episcopiei de Buzău, și la dreapta pe ulița ce merge la podul Sf. Dumitru“⁶⁰). Aceste case aparțineau încă la 1867 lui Iancu Nicolau Triandafil și se învecinau cu curtea metohului Sf. Dumitru și cu fundul curților lui Vasile Papa⁶¹), adică celor cumpărate la 1817 de Gheorghe Papa dela episcopul Constandie. La 1906 casele lui Triandafil deveniseră casele Pencovici⁶²).

Socotesc că ulicioara ce se deschide pentru prima oară la 1780 între Ilinca serdăreasa (moștenitoare, cred, a proprietății Brezoenilor) și medelnicerul Hristea, trebuie

54. Năsturel, o. c. 31.

55. Ibid.

56. Pe locul hanului Șerban Vodă e azi Banca Națională.

57. Năsturel, o. c. 8-9.

58. Acad. rom. ms. 614' I. 29.

59. I. C. Filitti, Arhiva G. Gr. Cantacuzino, p. 156.

60. Acad. ms. cifat. f. 29 verso.

61. Năsturel, o. c. 31.

62. Ibid. 33, dar Năsturel n'a observat identifiata caselor Pencovici dela 1906 cu ale lui Triandafil dela 1867.

să fie aceeaș cu ulița dela 1819 „care merge la podul Sf. Dumitru^a, adică aceeaș cu str. Sf. Dumitru de azi. Mă întreb numai dacă această uliță va fi mers încă atunci spre podul Sf. Dumitru (adică, cred, actuala str. Carol), așa cum se arată în planul dela 1791, adică pe lângă casa de credit P. T. de azi, sau se va fi abătut încă de atunci pe str. Brâncoveanu de azi, cum o vedem pe un plan al cartierului ars la 1847⁶³) și pe cel general dela 1852.

Lângă locul dat cu embatic la 1817 lui Gheorghe Papa, episcopia de Buzău mai era stăpână dealungul actualei străzi Stavropoleos până în str. Smârdan. Locul din colțul acestor străzi aparținea la 1696 tot boerilor Popești. La 1724, Despa Popeasca îl vinde starostelui Șerban, iar la 1737 se scoate la mezat⁶⁴). Cine l'a cumpărat nu știu, nici când a intrat în proprietatea episcopiei de Buzău. Fapt este însă că la 1855, locul era stăpânit de pitarul Stan Gheorghiu cu titlul de embaticar al episcopiei⁶⁵).

Locul dintre acesta și acel de care am arătat că dela medelnicerul Hristea (1780) a ajuns în cele din urmă la Triandafil, pe str. Smârdan, fusese cumpărat dela un Ianache pârcălab de Barbu Șerban Grecianu, care-l dăruise la 1716 Hanului Greci⁶⁶). Încă la 1833 stăpânul acestui loc plătea embatic aceluși han și se învecina cu locul lui Papa⁶⁷).

În August 1818, episcopul Constandie jeluște Domnului că anii trecuți a cumpărat la mezat niște case ale Tufeanelui, cu locul lor alături de metohul sfintei episcopii, dar răposata stolniceasa Sultana Drugănescu venind la dânsul și cu plângere rugându-se că să i le dea ei, s'a înduplecat, cu condiție însă ca să nu ridice case mai înalte sau alte havalerele metohului; acum fiul Sultan-ii, căminarul Gheorghe Drugănescu, nu respectă angajamentul și face o mare bină, cu prăvălii și cârciumă ca un han⁶⁸). Aceste case au trecut la fiica lui Gheorghe Drugănescu, Zinca, soția în prima căsătorie a lui Const. N. Filipescu, apoi a lui Miltiade Aristarhi,

63. Situations plan des am 23 März 1847 abgebrannten Stadttheiles von Bukarest, publicat în Deutscher Kalender für Rumänien 1932. Ed. Bukarester Tageblatt.

64. Năsturel, o. c. 21-4.

65. Ibid. 32.

66. Ibid. 8.

67. Ibid. 32-3.

68. Arh. Stal. Episc. Buzău, pachet 85 doc. 78.

principe de Samos și în sfârșit a generalului rus Grecov⁶⁹). Casele erau la colțul dintre actuala str. Carol și aceea a Poștei⁷⁰), în fața bisericii sf. Dumitru. De aci a pornit în ziua de Paști, 23 Martie 1847, năprasnicul incendiu al Bucureștilor, din cauza unui foc de pistol, tras de fiul Zincăi, tânărul de 11 ani Constantin Filipescu, care a aprins casele⁷¹).

Am făcut astfel ocolul proprietăților bisericii Sf. Dumitru până la 1819.

III. Rezidirea din temelie a bisericii Sf. Dumitru la 1819 de episcopul Costandie Filiti⁷²).

Am văzut că biserica ajunsese în proastă stare încă de la 1797 și poate se stricase și mai rău pe urma cutremurului de la 1802 și a focului dela 1804. Costandie Filiti o rezidi deci din temelie în Mai-Iulie 1819, păstrând, pe cât se pare, din cea veche, numai chenarul ușii de intrare.

Avem despre aceasta următoarele dovezi.

a) Mai întâi tocmelele din Mai 1819 ale episcopului cu meșterul Iosif Weltz „maurer-meister“, meșter zidar, probabil sas, pentru clădirea bisericii⁷³).

b) Mărturia contimporanului Naum Râmniceanu, protosinghelul, cunoscutul scriitor, care, notând la 1827 moartea lui Costandie și îngroparea lui în biserică, adaogă: „Și este știut că această biserică a sf. Dimitrie, de a doua oară s'a ridicat din temelie de către P. Sf. Sa și s'a înfrumusețat cum se vede, încât este și al doilea ctitor al acestei biserici“⁷⁴).

69. Testamentul ei original se află în colecția mea. Zinca era vară cu bunică-mea despre mamă.

70. Planul citat de la 1847 și Nasturel, o. c. 45.

71. Tradiție de familie și memoriile ce se vor publica în curând, ale colonelului Gr. Lăcusteanu († 1873) scoborător și el din Drugănești. Cf. arhivele familiei Filipescu, anexat la lucrarea mea „Arhiva G. G. Cantacuzino“. Buc. 1919 și „Domniile române sub Regulamentul organic, Buc. 1915, p. 412.

72. Pentru acest episcop, lucrările mele «Așezământul cultural al mitropolitului Dositei F.», Buc. 1910 și «Averea episc. Costandie F.» în Revista arhivelor, No. 4 (1927) p. 156, lucrări ignorate de preotul Conf. P. Burducea, Biserica episcopală din Buzău, 1931. Vezi și Pan Halippa. Trudai bessarab-skoj gubernscoi ucenoi arhivnoi comisii (în rusește), I. 40. 52-3. C. Tomescu, Vestimente pentru Basarabia. În Arhivele Basarabiei, I (1929) p. 15. N. Iorga, O singhelie a episcopului de Buzău Costandie Filiti. În Rev. ist. XVII (1931) p. 303.

73. Acad. rom. pachet 48 doc. 137. 138. 154 și 160 Le-am menționat în lucrarea „Așezământul...“ p. 134, dar nu le-am copiat în întregime și ari sunt evacuate la Moscova. Pentru Weltz, vezi și Iorga, Sf. și doc. XI. 269-270.

74. C. Erbiceanu. Viața și activitatea protosinghelului Naum Râmnic-eanu. Buc. 1900, p. 70.

În realitate, cum se vede din expunerea ce am făcut, Costandie nu era al doilea, ci al treilea ctitor fondator al bisericii.

c) Pizania ce se vede și azi, pusă la 1852 (după focul dela 1847) deasupra ușii de intrare. Inceputul ei este următorul: „Sunt 45 ani aproape de când *pe aceste temelii* ascult rugăcunile, făgăduelile și legăturile fiilor mei, când atunci mă începuse răposatul episcop Costandie și mă desăvârși urmașul său, răposatul episcop Gherasim, după demisia celui dintâi“. Această inscripție conține însă două greșeli, Scăzând 45 ani din 1852, ar urma că biserica să fi fost rezidită de Costandie la 1807, ceea ce nu este exact, după cum arată tocmelele citate, cu Weltz dela 1819 și documentul ce urmează sub lit. d. De asemenea Costandie nu numai a început, dar a și sfârșit clădirea bisericii, după cum mărturisește Naum Râmniceanu și arată iarăși următorul document.

d) În Iulie (zîoa lipsește) 1819, Constantin Voinescu, biv. vel. pitar, dă zapis că avînd cumpărate case de la frațele său, biv. vel. clucer Răducanu Voinescu, cu locul lor în mahalaoa sf. Dumitru, ce se zice și a Bălăcianului, cu stînjieni ce se numesc în zapisul banului Racovița, care se vecinesc pe deoparte cu locul doctorului Const. Darvari și despre alta cu casele brutarului, le-a făcut vânzătoare P. Sf. Sale episcopului de Buzău chir. Costandie, ca să lărgească despre altar curtea *bisericii cei nouă a sf. Dimitrie* ...și măcar că ar fi putut lua mai mult preț, dar... dorind a ajuta, s'a învoit... drept.. taleri 12500⁷⁵⁾. Comparînd situația actuală a bisericii cu aceea din planul dela 1791, nici nu pare a fi pe acelaș loc.

Unde erau casele Voinescu, este ușor de determinat. Erau despre partea altarului. Mai erau vecine cu locul doctorului Darvari. Dar proprietatea Darvari este cunoscută și azi. Incepe din str. Carol⁷⁶⁾ ocolește colțul dintre această stradă și str. Brâncoveanu și iese în strada Brâncoveanu (porțiunea dintre str. Carol și str. sf. Dumitru) în dreptul bisericii sf. Dumitru. Deci, casele cumpărate de Costandie Filiti de la Voinescu erau pe str. Brâncoveanu, porțiunea dintre str. sf. Dumitru și str. Carol, în partea altarului bisericii. De aci pare a rezulta că această porțiune de stradă nu exista încă la 1819.

75 Arh. Stat. Episc. Buzău, pachet 84 doc. 84.

76. George D. Florescu, Alaiul înmormântării lui Alex. Vodă Șuju la 1821.

Inscripția și ușa de la 1852 încadrată în chenarul vechi

La colțul dintre actualele străzi Carol și Brâncoveanu, în partea bisericii, proprietar era atunci vornicul, mai apoi banul Constantin Bălăcianu, cum vom vedea îndată dintr'un act de la 1827. Cum ajunsese acum să stăpânească acolo un Bălăcianu, lângă biserica ce fusese cândva a neamului său? Emit o ipoteză. La 1696, Vodă Brâncoveanu confirmă lui Asan cămărașul niște locuri de case ce a cumpărat „în mahalaoa de la biserica Bălăcianului, alătura pe lângă locul Badii vornicul Bălăcianul“⁷⁷). Asan cămărașul a avut o fiică, Safta, măritată cu un Barbu Bălăcianu; ei au avut fiu pe un Constantin Bălăcianu, care și acesta a fost tatăl lui Constantin, boer mare în primele decenii ale sec. XIX-lea și mort la 1831. Destul că un zapis de la 19 Aprilie 1827, titlu de proprietate⁷⁸) actual al caselor din colțul de care vorbim, arată că Petre ișlicarul, sin Stoica, vinde lui Dumitru băcanul, sin Avramolu, prăvălie pe ulița Bălăcianului, în mahalaoa Bălăcianului, pe un loc cumpărat de la banul Const. Bălăcianu. Se învecinește pe din sus cu numitul cumpărător, iar pe din jos cu Ioniță croitorul. În fața podului sunt 4 m. (2 stânjeni) în lățime, la mijloc 2 m, la fund ceva mai mult (1 st. și 4 palme), iar lungimea locului merge din fața podului până în ulucele d-lui răpos. doftor Constantin Darvari.

Peste drum de acest colț, la celalt colț dintre str. Carol și str. Brâncoveanu, în stânga scoborând spre Dâmbovița, erau casele doctorului Silvestru Filiti, fratele episcopului Constandie, adevărate încă de la 1796⁷⁹) și menționate în planul de la 1804, la care m'am mai referit⁸⁰). După moartea lui Silvestru (la 1828) aceste case s'au transformat în hanul Budișteanu⁸¹), și au devenit apoi proprietatea Vlastò. Astfel, la începutul sec. al XIX-lea, doi frați ai episcopului Constandie își aveau casele în apropiere de metohul acestuia.

*

Biserica zidită de Costandie Filiti, una din cele mari ale Bucureștilor, cu ziduri de o grosime între 50 și 75 cm.,

77. Năsturel, o. c. 40-1.

78. Mi s'a înfățișat în original, Duminică 10 Aprilie 1932.

79. V. A. Urechia, o. c. VI. 798-800.

80. Supra p 12 și n. 53.

81. Cum se arată în planul Bucureștilor de la 1871, înfocmit de colonelul Papazoglu.

este și astăzi aceeaș, cum rezultă din pizanie și de altfel nici nu sunt urme de adăogiri sau de modificări în construcția ei. Numai tencuelile, zugrăvelile și acoperișul au suferit reparații, iar pridvorul a fost adăogat, după cum vom vedea.

Costandie nu numai a început, dar a și sfârșit biserica, după cum arată Naum Râmniceanu și zapisul de la 1819 al lui Răducanu Voinescu. A fost însă scos brusc din scaun la 27 Iulie 1819, prin voința lui Alexandru Vodă Șuțu care-i datora bani, iar câte-va zile în urmă, prin intervenția consulului rusesc, pentru că avea marea cruce a ordinului Sf. Ana, i se dădu satisfacția să demisioneze el însuși⁸²).

Mențiunea din inscripția actuală, că biserica a desăvârșit-o urmașul lui Costandie, Gherasim Rătescu, se poate referi astfel numai la detalii.

*

Colonelul D. Papazoglu, în „Istoria fundării orașului București“ (p. 72) povestește că după intrarea lui Tudor Vladimirescu în capitală (21 Martie 1821), mitropolia fiind ocupată de oamenii lui bimbașa Sava „negustorii s'au dus de au cerut de la eclesiarh coșciugul cu moaștele Sf. Dimitrie, pe care l'au dus pe umerii lor, înconjurat de felinare și de preoțimea din mitropolie, până în bis. Sf. Dumitru din Ișlicari și l'au dat sub bună strejuire a isnafului (corporației) de ișlicari, care au pus streji la biserică, zi și noapte“.

Gherasim Rătescu n'a păstorit la Buzău decât șase ani. Pe un mineiu al lunei Iulie, tipărit în vremea episcopului de Râmnic Filaret la 1780, și care a aparținut bisericii sf. Dumitru, se citește următoarea interesantă notiță: „La leat 1825 Aprilie 5, în ziua de Duminica Tomi, s'au așezat episcop P. S. Sa părintele chirio chir Chesarie, ce se afla iconom în sf. Mitropolie, în zilele P. S. și de Dumnezeu alesului mitropolit a toată Ungro-Vlahiei chiriu chir Grigoriu, bun patriot și folositor țării, atât trupește, cât și sufletește la învățaturi, și eu aflându-mă paracliser la metohul episcopiei în sf. Dimitrie, așezat în zilele P. S. Sale părintelui meu chir Gherasim, care singur s'au lipsit de episcopie, de nedreptățile și hrăpirile ciocoilor⁸³). Democraticul

82. Izvoarele citate la p. 15 n. 72.

83. Acest mineiu l'am găsit aruncat în biserică, pe când era sortită să fie dărmată și l'am luat cu alte cărți vechi de rugăciune, în păstrarea mea.

СОСТАВЪ. ФІЛІТІ =
ЕПІСКОПЪЛ-ВЪЗЪВЪЛІ. 1793. 1819
РЕЗІДІТОРЪЛ-АЦЕСТЕІ БІСЕРІСІ. 1819
СА-ІН СРОПАТ. ІН СЪ 8 СЕПТ. 1827

paracliser, care nu bănuia că vor veni cu vremea ciocoi
nuoi, măcar tot atât de rău făcători ca și cei vechi, știa
deci ceva de învrăjbirile de atunci din clasa conducătoare⁸⁴).

În vremea lui Chesarie moare subit fostul episcop
Constandie Filiti. „Joi, 8 Sept. 1827, la orele 3 din zi“,
scrie Naum Râmnicéanu „a adormit în Domnul al doilea
bătrân al meu, P. S. chir Costandie, fost al Buzăului și s'a
înmormântat aicea în biserica sf. marelui mucenic Dimitrie
în București. Și este știut că această biserică a sf. Dimi-
trie, de a doua oară s'a ridicat din temelie de către P. Sf.
Sa și s'a înfrumusețat cum se vede, încât este și al doilea
ctitor al acestei biserici. Iar Dumnezeiasca pronie l'a în-
vrednicit ca în ea să se îngroape și în veci să se pome-
nească“⁸⁵). Vom vedea că puțin a lipsit pentru ca, în zilele
noastre, biserica să dispară și, odată cu ea, să se stingă și
amintirea ctitorilor. Nu pot regăsi de unde luasem informația
că la biserica sf. Dumitru s'a păstrat o cruce de argint,
dată lui Costandie de țarul rusesc și pe care se săpase data
morții acestui episcop⁸⁶). Poate să fie o confuzie cu o mi-
nunată cârjă în fildes, ce se află acum la episcopia Buzăului
și pe care într'adevăr este scris⁸⁷): „Imn gos(po)d Costandie
episcopul Buzăului 1827 Sp. 8“.

Un an după moartea lui Costandie, la 1828, se în-
groapă lângă zidul bisericii sf. Dumitru, fratele său doc-
torul Silvestru⁸⁸).

În pizania actuală a bisericii se mai citește: „al meu
prea iubit fiu, evlaviosul și în fericire răposat episcop
Chesarie, iubind podoaba mea și cinstea aceleuia în numele
căruia m'am ridicat, m'a împodobit pe din afară și mai cu
deosebire prin năuntru cu toate ce trebuința a cerut și
evlavia sa a găsit de cuviință pentru gloria a toate zidi-
torului și astfel întru toate desăvârșit m'am aflat în anul
1843 Oct. 26“.

Poate că biserica suferise pe urma cutremurului de
la 1828.

84. Cf. Hurmuzăki, XVII. 16. — N. Bănescu, Viața și operele lui Iordache
Golescu, p. 123.

85. C. Erbiceanu, Viața profosinghelului Naum Râmnicéanu, p. 70.

86. Lucrarea mea „Așezământul cultural al mitropolitului Dositei F.“
Buc. 1910 o. 138.

87. Preot Const P. Burducea, o. c. p. 49, care a citit însă greșit „1817“.

88. Osemintele acestuia, ca și ale soției sale, înmormântate tot acolo
la 1841, au fost în urmă strămutate la cimitirul Belu.

„Pe din afară“, Chesarie, căruia îi plăcea să repara bisericile spre a se face ctitor, omițând adeseori numele ctitorilor anteriori, va fi făcut la Sf. Dumitru ceea ce ni spune însuși, în inscripția pusă la 1834, că a făcut la episcopia Buzăului: a destencuit-o și a împodobit-o „cu frumoasă arhitectură“. Pe din afară, biserica sf. Dumitru și seamănă, într'adevăr, cu catedrala episcopală de la Buzău.

„Pe din năuntru“, Chesarie va fi zugrăvit din nou și va fi dăruit odoare, din care nu mai sunt azi în biserică decât patru candelari mari de argint, cu câte o brațe și alte patru fără brațe, purtând toate inițialele K(esarie) E(piscop) B(uzău), închise în mantie, având deasupra coroana de principe al bisericii. O altă candelă la fel, se găsește în biserica Zlătari, unde a fost dusă evident de la sf. Dumitru, când acest din urmă lăcaș a fost închis după război.

Tot pe mineiul de care am vorbit se mai găsește scris: „La leat 1846 Noemvrie 30, Sâmbătă spre Duminică la 11 ceasuri evropienești, noaptea, a răposat P. S. Sa părintele Kesarie episcopul Buzăului“.

Anul următor, în ziua de Paști, 23 Martie 1847, se deslănțue din casele Drugănescu, vecine cu biserica⁸⁹⁾, groaznicul foc ce mistui o bună parte din oraș. Inscripția actuală după ce vorbește, cum am arătat, de reparațiile săvârșite de Chesarie, continuă: „și într'acest chip (m'am aflat) până la anul 1847 Martie 23, când atunci am fost pradă focului, împreună cu o mare parte a capitalei, dar silința, râvna și evlavia prea iubitului meu fiu, episcopul Filotei, m'au adus în această stare ce mă aflu, în zilele prea înălțatului Domn Barbu Dimitrie Știrbei și a prea sfințitului mitropolit Nifon, la anul 1852, luna „.

Anton Pann^{89 bis)} spune că „din cele 12 biserici care au ars, numai 2 au rămas cu desăvârșire stricate, biserica Sf. Anton din mijlocul pieței și Sf. Mina din mahalaua Stelii“. Atunci arseră acoperișul și podoabele interioare ale bisericii Sf. Dumitru și se stricară zugrăvelile. Filotei consolidă zidurile, refăcu acoperișul cu bolta de lemn, tâmpla și întreaga pictură, operă, probabil, a ucenicilor școalei pe

89. Supră p 14-15.

89 bis. Memorabilul focului mare în Buc, din ziua de Paști anul 1847 Martie 23. Buc. 1847 p. 80-5 nota.

care Chesarie o înființase la Buzău. Se adăogă și pridvorul care strică armonia fațadei.

Dela episcopul Filotei a rămas un policandru mare de bronz, cu câte 8 brațe sus, la mijloc și jos și cu un brâu de îngeri; poartă data 1854 Oct. Două sfeșnice mari împărătești au, pe două laturi ale pedestalelor, inițialele F(ilotei) E(piscop) B(uzăului), iar pe a treia latură, inscripția; „Făcutu s'au acest sfeșnic cu cheltuiala prea sfinției sale episcopului Buzău D(omnul) D(omn) Filoteiu, la anul 1854 luna Ianuarie“.

*

După năprasnicul pârjol de la 1847, inginerul rus maiorul Boroczin fu însărcinat să întocmească un plan de nouă aliniere a cartierului atât de vătămat⁹⁰). Nu cunoaștem toate lucrările comisiunii instituite atunci pentru refacerea acestei părți a orașului. Găsim însă că în Sept. 1847 se acordă o despăgubire lui Ianache Triandafil, a căruia casă, după cum am arătat⁹¹), se afla la colțul dintre str. Smârdan și Sf. Dumitru, pentru locul ce i s'a luat din ulița Sf. Dimitrie „prin retragere după alinierea planului închipuit în urma focului“. Se vorbește și de locul lui Dumitru Băcanu din colțul uliții din dosul sf. Dimitrie, care se închide, și de despăgubirea ce i se dă spre a rămânea tot în aceeaș poziție din colț și a nu pierde fațada⁹²). De oare ce pe planul de la 1852 se vede ulița ce și azi merge din str. Sf. Dumitru, pe la miază zi de biserică, până în str. Carol, trebuie să deducem că ulița ce s'a închis în dosul bisericii, a fost aceea ce se vede în planul de la 1791, când actuala str. Sf. Dumitru avea cam acelaș traseu pe care-l are azi, trecând pe la miază noapte de biserică spre a da în actuala stradă Carol. Odată cu noul plan de la 1847, aș crede că se vor fi dărâmat și casele pe care Costandie le cumpărase la 1819 de la Voinescu și care nu pot să fi fost, cum am arătat⁹³), decât pe locul uliței ce la 1852 mergea pe la miază-zi de biserică, spre str. Carol, cum merge și azi.

90. Buletinul oficial al Țării Românești, no. 32 din 6 Mai 1847.

91. Supra p. 13.

92. Buletinul oficial al Țării Românești, no. 65 din 18 Sept. 1847. Pentru casele lui Dumitru Băcanu, vezi supra p. 17.

93. Supra p. 16.

Când cu plebiscitul de la 2 Mai 1864, cunoscutul protosinghel moldovean Sofronie Vârnaveanu, care, ca și Grigore Cuza, unchiul domnitorului, când veneau la București în calitate de deputați, locuiau în „casa cea mare ce se afla în curtea bisericii Sf. Dumitru“, adică în casele episcopale, așază deasupra porților curții bisericii un afiș luminos, cu inscripția: „Popa Vârnaveanu zice da“⁹⁴).

Casele erau mari și cu două caturi; păreau chiar „mărețe“ pe vremuri⁹⁵). Lângă ele era „frumoasa clopotniță“⁹⁶). așezată în spre Stavropoleos.

De când anume a început să se adune în acele case sf. Sinod, înființat prin decret—lege al lui Cuza Vodă, la 3 Dec. 1864 și reorganizat la 1873, nu știu. Aici se aduna încă la 1896, când a judecat pe mitropolitul Ghenadie, iar anul următor casele au fost dărâmate, odată cu construirea palatului poștelor și cu croirea actualei strada Poștii.

Cât privește afirmația lui Ionescu Gion⁹⁷) că tot în casele de la Sf. Dumitru ar fi fost și primul sediu al Conservatorului de muzică și artă dramatică, ea este în parte întemeiată. Dintr'o corespondență a lui Dimitrie G. Florescu, autorul „Steluței“, se vede⁹⁸) că la 1867 Conservatorul era în str. Carol no. 1, la colțul despre Calea Victoriei, dar art. 54 din „regulamentul pentru școala de muzică din Buc. și Iași“, delat 29 Oct. 1870, prevede că «școala de muzică întreține un cor bisericesc care va face serviciu în bis. Sf. Dimitrie din curtea școlii»...

Prin decret regal din 5 Aprilie 1894, dat asupra avizului Sf. Sinod, în urma legii clerului de la 1893, bis. Sf. Dumitru, ca și Stavropoleos, Sf. Ioan cel Mare (azi Casa de depuneri) și Măgureanu (între str. Filiti de azi și cheiul Dâmboviței) au devenit filiale ale bisericii Zlătari⁹⁹). Prin aceasta, Sf. Dumitru a încetat de a fi metoh al epis opiei de Buzău, iar casele episcopale s'au dărâmat, cum am văzut, la 1897. Cel dintâi paroh al noiei parohii a fost arhiereul

94 Arhiereul Veniamin Pocitan Bârlădeanul, Sofronie Vârnaveanu. Buc 1931 p. 28. citând pe P. P. Pășcanu, din „Amvonul“. Buc. 1913 no. 2, p. 50.

95 Preot Marin Dumitrescu, Istoricul a 40 de biserici din România. Buc 1899, vol. I p. 119. Se pot vedea într'o fotografie dinaintea de anul 1868.

96. Ibid.

97. Istoria Bucureștilor, p. 186.

98. Comunicat de d. George D. Florescu, nepot de fiu al autorului „Steluței“.

99. Monitorul Oficial, Sâmbătă 14-26 Mai 1894, p. 1194.

Calistat Bărlădeanu, care locuia în casele cu un singur cat ce existau încă la 1910, așezate perpendicular pe lungimea bisericii, în partea despre altar, pe actuala str. Sf. Dumitru ¹⁰⁰).

La 1912 proprietatea bisericii era astfel redusă, în afară de locul ce mai are și azi, la acela pe care-l ocupă azi casa de credit a corpului P. T. și la porțiunea din str. Sf. Dumitru care azi le desparte.

În acel an s'a prezentat parlamentului un proiect de lege însoțit de următoarea expunere de motive:

„Casa de economie, credit și ajutor telegrafo-poștală, care funcționează ca persoană morală pe lângă direcția generală a poștelor și telegrafelor, voind să construiască localul necesar... și negăsind teren mai propriu și mai apropiat... decât așel înconjurător al bisericii sf. Dumitru din str. Carol, a oferit Administrației Casei Bisericii, pentru 3109 m. p. și 24 cm. p. suma de lei 93.277, bani 20, socotit a 30 lei m. p. Pentru a se constata dacă prețul oferit reprezintă adevărata valoare a terenului, Administrația Casei Bisericii a cerut avizul primăriei capitalei, care, prin adresa No. 73819/1911, arată că prețul oferit este suficient. Pe lângă prețul oferit, Casa de credit... se mai obligă să respecte ca teren liber înconjurător al bisericii, 6 m. teren absolut necesar bisericii pentru săvârșirea sf. slujbe; se mai obligă a plăti, ca indemnizație de chirie personalului deservent, odată pentru totdeauna, suma de lei 4000, precum și a efectua dărâmarea imobilelor ce servesc de locuință personalului bisericesc, pe seama sa, iar suma rezultată din vânzarea materialului vechi, s'o pună la dispoziția bisericii sf. Dumitru. Cu suma rezultată ca preț al vânzării, s'ar înlesni bisericii sf. Dumitru posibilitatea de a construi un nou imobil, pe terenul rămas, care pe lângă că ar asigura locuința personalului clerical, ar procura și un venit sigur bisericii, care are nevoie de mari reparațiuni, din care, parte se vor efectua din prețul vânzării, iar parte din veniturile viitoare, iar reparația exterioară, de care biserica are nevoie urgentă, se va efectua de asemenea tot de casa de credit a corpului telegrafo-poștal, conform obligațiilor luate“ ⁹⁸).

100. Fotografie...

98. Desbaterile Camerii deputaților, No. 16 din 23 Dec. 1911 pag. 286 și desbaterile Senatului, No. 25 din 17 Ianuarie 1912. pag. 470

Iată acum și textul proiectului de lege:

„*Articol unic.* Se autoriză Administrația Casei Bisericii ca, lucrând în numele și pentru biserica sf. Dumitru din str. Carol, să vândă Casei de credit, economie și ajutor a Corpului telegrafo-poștal, 3109 m. p. și 24 c. m., cu prețul de lei 93. 277, bani 20, iar suma aceasta s'o întrebuințeze pentru construcția unui imobil pe terenul rămas și pentru reparația interioară a bisericii“.

Acest proiect s'a votat de Cameră la 17 Dec. 1911, de Senat la 13 Ian. 1912, s'a promulgat la 1 Martie 1912 și s'a publicat în „Monitorul Oficial“ No. 266, de Duminică 4/17 Martie 1912, la pag. 12376.

Astfel s'a consumat, cu nesocotire din partea Casei bisericii a intereselor încredințate ei, despuerea unui sf. lăcaș de cea mai mare parte a ultimei sale averi.

Imprejurarea că în conveniențele corpului telegrafo-poștal era ca să clădească aici și nu aiurea, a fost hotărâtoare, iar prețul oferit a fost găsit suficient, odată ce nu era vorba decât de un bun bisericesc.

Legea nici n'a cuprins măcar tot ce anunțase expunerea de motive. Nu s'au lăsat bisericii cei 6 m. necesari cultului divin. Nu s'au prevăzut nici cei 4000 lei, despăgubirea personalului bisericii pentru pierderea locuinței, nici obligația pentru cumpărător de a face măcar reparațiile exterioare cele mai urgente.

Când urmașii ultimului ctitor au aflat de cele întâmplate, era prea târziu. Ei nu făceau parte de altfel din epitropie, spre a fi fost în curent cu ce se petrecea.

La 6 Aprilie 1912, deputatul Nicolae C. Filiti interpelează pe ministrul cultelor, C. C. Arion, care răspunde⁹⁹⁾ că nu se știe dacă suma de 90.000 lei va fi suficientă pentru reparația bisericii și că chestiunea este în studiu. La 14 Februarie 1913, tot d. N. C. Filiti, atunci senator, interpelează pe noul ministru, C. G. Disescu, care răspunde că din prețul vânzării, o parte s'a cheltuit de paroh arhierul Calistrat Bârlădeanu și de celălalt personal, și că la Casa bisericii s'au ținut licitații pentru reparațiile și construcțiile necesare, în limita sumei rămase de 90.000 lei

99. Desbaterile Camerii, în Monitorul oficial No. 66 din 17 Aprilie 1912, p. 1701.

dar că epitropia bisericii se opune, ca o protestare contra vânzării¹⁰¹⁾.

Lucrurile s'au oprit aci. Biserica sf. Dumitru a dat 3000 m. p. în inima capitalei și s'a ales cu o reducere la mai puțin de jumătate a teren lui ei, cu lipsă de local pentru deservenți și cu suma de 90.000 lei.

Ceva reparații exterioare bisericii s'au făcut într'adevăr de corpul telegrafo-postal, dar epitropia în loc de a folosi banii pentru construcția unui imobil, a preferit să lase să fie depuși în efecte.

IV. Părăsirea bisericii Sf. Dumitru după război și redeschiderea ei la 1930.

După marele război, deteriorări la acoperișul bisericii, care s'ar fi putut ușor repara, au servit de pretext pentru închiderea ei. Odoarele au fost unele aruncate în lăzi, altele duse la biserica Zlătari, altele trimise la capela din Strasburg, fără măcar să se întocmească un inventar al lor. Stricăciunile deveneau din zi în zi mai mari și se aștepta prăbușirea bisericii pentru ca în locul ei să se facă, după unii, o grădină publică, după alții, o monumentală clădire de raport, în folosul altor instituții bisericești.

Am avut de dus câți va ani, cu răbdarea văduvei din Evanghelie, o luptă de salvare, cu atât mai grea, cu cât puternice erau influențele potrivnice. Interesele se coalizaseră cu fățărnicia. Am întâmpinat piedici și am suferit amărăciuni chiar de unde eram în drept să nu le aștept. Intr'un rând, mi s'au oferit 500.000 lei, numai să renunț la opintire. Singurul meu sprijin fiind valoarea morală a cauzei pe care o apăram, n'aș fi putut decât să întârzii realizarea proiectelor de dărâmare, dacă n'aș fi izbutit, să obțin în cele din urmă de la d. primar general Dimitrie Dobrescu, frumoasa sumă de 241.600 lei, pe care am depus o la Casa de depuneri cu recepsele n-ros 56845 și 61708 din Martie și Aprilie 1930. Se cuvine deci d-lui Dobrescu recunoștința noastră a tuturor cari ne-am bucurat de salvarea bisericii.

De altă parte, în urma stăruințelor depuse, am primit

101. Desbaterile Senatului, în Monitorul oficial No. 24 din 10 Fevr. 1913, p. 157 și No. 27 din 16 Fevr. 1913, p. 180.

de la Comisia monumentelor istorice adresa no. 370 din 28 Aprilie 1930, semnată de d. Nicolae Iorga, prin care consimția să ia asupra-și reparația în limita sumei de mai sus.

Am reparat candelarele rămase de la episcopul Chesarie, policandru și sfeșnicele împărătești de la episcopul Filotei ce se aflau în jalnică stare. Contribuția bisericii parohiale Zlătari a fost zugrăvirea, în fundul turlei, a chipului Mântuitorului. Instalația luminii electrice s'a făcut de Casa de credit a corpului P. T. mulțumită buneii voințe a directorului general, d. Ion Popescu Pogrion și astfel, în ziua de 30 Noemvrie 1930, am avut suprema mângâiere de a vedea biserica Sf. Dumitru redată cultului divin.

Slujba a fost oficiată de P. S. Sa arhierul Tit Simedrea, vicarul Sf. Patriarhii, care a hirotonit totodată ca preot al bisericii pe părintele Dumitru Popescu, neobositul ei slujitor de azi.

Cu acest prilej festiv s'a dat citire următoarei pastorale a I. P. S. Sale Patriarhului României, Domnul Domn Miron Cristea:

„Din raportul Prea cucernicului protopop al Circ. I-a a Capitalei, aflând Noi cu mare mângâiere că d. I. Filitti și credincioșii Noștri din parohia Zlătari, bis. Sf. Dumitru (Str. Carol) au terminat reparația bis. Sf. Dumitru întru cinstirea și mărirea lui Dumnezeu și spre folosul lor sufletesc și trupesc, am simțit o mare bucurie în sufletul Nostru. M'am bucurat foarte pentru această faptă creștinească și frumoasă a acelor iubiți poporeni, care faptă va vesti vrednicia lor nu numai fiilor și nepoților lor, ci și celor ce vor trece pe acolo; dar și mai mult m'am bucurat având convingerea că prea bunul Dumnezeu, care răsplătește toate faptele bune, le va răsplăti și lor cu darurile sale cele bogate. Și dacă totuși Ne turbură ceva bucuria aceasta, este numai împrejurarea că multele Noastre slujbe și ocupațiuni grele și obositoare nu Ne-au îngăduit a merge să sfințim noi înșine acea biserică, spre a povățui pe credincioșii și fiii Noștri sufletești de acolo în toate cele bune, a le da învățăturile cele mângâietoare și a le împărtăși în persoană patriarhiceștile Noastre binecuvântări. Pentru ca totuși să dăm cuvenita însemnătate acestei sfințiri, te autorizez pe P. S. Ta să sfințești în fruntea soborului preoților din acele părți, Duminică 30 Nov. 1930 și să spui acelor iubiți poporeni că Noi nici de aici din depărtare nu vom întrelăsa a ridica fierbinți rugăciuni către Părintele nostru cel ceresc, ca biserica cea nouă

să le fie lor și urmașilor lor, izvor de bine, de fericire și de mântuire. Să le mai arăți că acea biserică numai în acel caz le va fi de folos, dacă o vor cerceta cât mai regulat și mai ales în Duminici și sărbători, nu numai ca să se roage lui Dumnezeu, și acolo să-și ușureze sufletul, dar și pentru ca din sf. slujbe și mai ales din scrierile Sf. Apostoli, Evangheliști și Profeti, precum și din cuvântările preoților, să scoată învățături și îndemnuri frumoase și folositoare pentru viață, considerând biserica nu numai ca o casă de rugăciune și de săvârșirea sf. taine, ci și de învățături folositoare. În scopul acesta și îndatorăm pe preotul locului ca, pe lângă îndeplinirea sf. slujbe cu toată evlavia și pietatea, să se pregătească a ținea poporului și cuvântări cu învățăturile ce le va afla că sunt mai de lipsă pentru poporeni săi, pentru mângâierea și mântuirea lor. Din parte-Ne îi sfătuim și de aci din depărtare, pe toți iubiiții Noștri poporeni din acea parohie, ca să fie cu tărie la credință și legea strămoșească a bisericii noastre răsăritene, apropiindu-se cu încredere de sânul ei, cum se apropie copiii de sânul iubitoarei lor maice și cum s'au apropiat de ea părinții și strămoșii noștri, cărora li-a fost scut și apărare aproape 2000 de ani. Să asculte de porțile și învățăturile bisericii, îndreptându-și viața după poruncile ei. Soții să trăiască în bună înțelegere cu soțiile lor; să cinstească și îngrijească pe bătrânii lor părinți, ca să le ușureze greutatea bătrânețelor. Să dea pruncilor lor o creștere de buni creștini, fiind pe deplin încredințați că viitorul unei familii, ca și al unui popor, atarnă de la mulțimea fiilor bine crescuți. Să mai caute a fi cu cumpăt în toate, cruțători, sporind averea de la părinți și silindu-se să lase urmașilor scumpi, atât o parte din avere, cât și dragostea de biserică, de neam, precum și alpierea de tronul iubitului nostru Rege Carol II și de Augusta Sa Familie, de țară, de patria în care ne-am pomenit și în care trăim și pe care trebuie s'o ajutăm cu munca și jertfele noastre, ca să poată mereu propăși, devenind, cum îi este menirea, cea mai aleasă țară din răsăritul Europei. Urmând așa nu vor rămânea nerăsplătite ostenețile și jertfele lor pentru biserică, ci darul și binecuvântarea lui Dumnezeu se vor revărsa peste ei, casele, familiile, câmpurile și întreprinderile lor. În sfârșit, împărtaşind și Noi numiților credincioși binecuvântarea Noastră, am rămas al vostru al tuturor de bine voitor“.

Din parte-mi, după ce am schițat istoricul bisericii, am arătat că „se împlineau tocmai 100 de ani de când cărmuitorii Țării Românești, în învinuirile aduse călugărilor greci, li aminteau că nu li putea fi îngăduit să stingă

pomenirea ctitorilor, că duhul acestora și testamentele lor voiau să se păzească în veci sfintele lăcașuri întru întregime, spre veșnica pomenire a celor cari le-au zidit și înzestrat, și totuși, după 100 de ani, constataseam că sistemul continua sub cârmuire românească". Adăogam că „parcă este un făcut să n'avem simțul conservării rămășițelor trecutului. Ne am lipsit cu vrere, sau din nepăsare, de mărturiile gloriei sau evlaviei noastre de altă dată. N'avem decât entuziasmul clipei de creațiune. Suntem ca niște copii, cărora li trebuie mereu jucării nouă, pe care să le strice". În încheiere arătăm că „dacă acest sf. lăcaș, din cuprinsul căruia s'au ridicat către Atot puternicul, timp de 300 de ani, spovedaniile și rugăciunile Bucureștenilor din acest vechi cartier, este redat azi cultului dumnezeesc, ființa lui viitoare nu este încă pe deplin asigurată. Lipsită de orice venituri, după ce a avut o zestre frumoasă, biserica este expusă să recadă în starea de mai deunăzi. De aceea, dorința mea cea mai fierbinte este ca, pe o porțiune din terenul rămas în jurul bisericii, să văd ridicându-se o casă care, pe deoparte să adăpostească pe slujitorii acestui altar, iar pe de alta să asigure bisericii mijloace de întreținere". În sfârșit, legam pe fiii mei ca, în urma mea, să poarte grijă mai departe, ca niște ctitori, de sf. lăcaș.

Imi pare rău că nu sunt în măsură de a putea reproduce înălțătoarea cuvântare, plină de simțire creștină, rostită la urmă de P. S. Sa părintele vicar Tit Simedrea ¹⁰¹).

*

La 20 Februarie 1931 protoieria Circ. I a Capitalei a trimis deserventului bisericii, următoarea adresă: „Cucernece părinte, sf. Mitropolie a Ungro Vlahiei, arhiepiscopia Bucureștilor, face cunoscut, prin ordinul No. 712, din 16 Fevr. 1931 că consiliul eparhial, în ședința dela 4 Fevr. a autorizat pe preotul D. Popescu a conduce singur afacerile bis sf. Dumitru din str. Carol, la care slujește, în scop de a-i promova cât mai bine interesele, corespunzând direct cu autoritatea bisericească prin protopopul respectiv și cerând instrucții direct arhiepiscopiei pentru ori

101. Dări de seamă despre inaugurare, în „Universul“, Miercuri 3 Dec. „Dimineața“, Joi 4 Dec. și „Cuvântul“, Luni 1 Dec. (articol de G. Racoveanu) 1930.

ce chestiuni de gospodărie a bisericii, ne mai trecând deci pe la oficiul parohiei de care a depins până acum. În acelaș timp, prin ordinul de mai sus, comunică înalta chi-riarhie că enoria bisericii sf. Dumitru din str. Carol cu-prinde și palatul poștelor“.

Indeplinesc o elementară datorie aducând un omagiu de recunoștință părintelui Dumitru Popescu care, de doi ani, lipsit de casă parohială, propovăduind într'un cartier înstrăinat de credința noastră, într'un lăcaș al cărui drum credincioșii nu l'au mai cunoscut atâta vreme, își pune neobosit și dezinteresat, energia, talentul și însușirile adânc creștinești, în slujba bisericii ce i s'a încredințat.

V. Rămășițele din odoarele și cărțile bisericii Sf. Dumitru.

Puține obiecte mai de seamă au rămas bisericii din zestrea ei de odinioară.

Dăm aci inventarul lor, ca și al acelora ce s'au adăogot de curând.

1. Semnalez că nu mai există potirul de argint aurit cu inscripție slavonă în care se citea „Io Radu Voevod“, pe care preotul Marin Dumitrescu¹⁰²⁾ zice că l-a văzut în biserică încă la 1899. De asemenea a dispărut încă dinainte de război o cruce de argint purtând săpată data morții episcopului Costandie Filiti (1827).

2. Un artofor de argint, cu 4 capete de îngeri în cele 4 colțuri, iar pe laturi în relief, icoanele: Sf. Ioan Evanghelistul, Sf. Ioan Botezătorul, Domnul Iisus Hristos și Adormirea Maicii Domnului și purtând inscripția: „Acest artoforon s'au făcut de Sf. părintele episcop Buzău Kyr Dositheos (Filiti) dela Ioanina și s'au dat sf. ep. Buzău, 1793“.

3. Opt candelae de argint cu inițialele episcopului de Buzău Chesarie¹⁰³⁾. O candelă identică este dusă la biserica Zlătari.

4. O candelă veche de argint, fără inscripție.

5. Policandru mare de bronz dela episcopul Filotei¹⁰⁴⁾.

102. Op. cit.

103. Vezi supra, p. 20.

104. Supra, p. 21.

6. Două sfeșnice mari împărătești dela acelaș¹⁰⁵)

7. Un policandru de bronz, mai mic, cu 9 brațe sus și tot atâtea jos, poate dela acelaș.

8. Două strane pentru cântăreți, în lemn de nuc, model Biedermayer, vechi probabil de aproape 100 de ani.

9. O evanghelie în catifea roșie, bătută cu argint dăruită de mine în Iunie 1912, cu pomelnicele neamului meu.

10. Icoana mare a sf. marelui mucenic Dimitrie, îmbrăcată în argint, la ușile împărătești, donată de Alexandrina Capșa la 1913.

11. O candelă mare de argint, după modelul celor vechi, și cu inscripția: „Această candelă este donată de D-l N. Mircea bisericii Sf. Dumitru, spre pomenirea întregii sale familii: Nicolae, Maria, Livia, Marioara și Radu, anul 1915 Iulie 21“.

12. O icoană mare, veche, a Maicii Domnului, luată de la biserica părăsită Cârnău din jud. Buzău și îmbrăcată de mine în argint, cu inscripția: „Bisericii Sf. Dumitru din București, celei rezidite din temelie la 1819 de episcopul Buzăului Costandie Filitti, care s'a îngropat în ea la 8 Sept, 1827, s'a dăruit această icoană de către Ioan C. Filitti, Alexandra Ghica și copiii lor, Roxandra, Manuil și Barbu 1927“. Destinată de atunci bisericii, n'am putut-o da decât la 1930.

13. Cutie de argint cu inscripția: κιβώτιον ἁγίων λειψάνων, κτῆμα τοῦ ταπεινοῦ ἐπισκόπου κυροῦ Κωνσταντίου Πουζαίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, 1795 Ἰουλίου 10. Adică: „chivot al sf. moaște, proprietatea smeritului episcop domnul Costandie al Buzăului, cel din Ianina“. Pe capac, înfățișați în relief sf. Trifon, Haralamb, Pantelimon, Iacov Persul și Adormirea Maicii Domnului (ἡ κοίμησις τῆς Θεοτόκου). În cutie, patru bucăți moaște, îmbrăcate în argint și cu inscripții din care numai una s'a putut citi: τοῦ ἁγίου Νικανороς λείψανον, adică „moaște a sf. Nicanor“. Cutia este așezată în alta, de sticlă, pe fundul de metal al căreia este scris că s'a donat bisericii Sf. Dumitru de generalul Gheorghe Filitti la 1930.

Moaștele au aparținut episcopului Costandie Filitti, figurează în inventarul averii sale¹⁰⁶) și s'au păstrat în familie.

105 Supra, p. 21.

106. Vezi supra, p. 15 n. 72.

În Mineele grecești de la Constantinopol din anul 1843, pentru luna August, la p. 51 și în cele românești din anul 1894, pe aceeași lună, la p. 93 se poate citi că în ziua 7 „cuviosul părintele nostru Nicanor, făcătorul de minuni, care a strălucit în muntele lui Calistrat, cu pace s'a săvârșit“. Stih: „Peste lume și peste ale ei îndulciri ai călcat, și într'adevăr, Nicanore, biruința cea prea bună ai ridicat“. În „Dicționarul aghiografic“ al episcopului de Argeș Gherasim Timuș se spune de asemenea (la pag. 604) că „Nicanor, cuvios die muntele lui Calistrat, cu pace s'a săvârșit la 7 August“. Muntele lui Calistrat este lângă Grebenă, în Macedonia grecească de azi și în mica mânăstire Zavorda de acolo se păstrează capul cuviosului¹⁰⁷). Putem adăoga că anul morții acestuia este 1419¹⁰⁸).

14. Cărți vechi, am mai găsit câte-va, deteriorate, sau descompleteate.

a) Mineele românești de la Râmnicul Vâlci, din vremea episcopilor Chesarie și Filaret, lipsind lunile Martie și Noembrie. Pe volumul lunii Iunie: „acest minei este al bis. ot Sf. Dimitrie din Ișlicari. mahalaua Bălăcianului.“ Pe cel de Mai: „al sf. Dimitrie, metohul episcopii Buzău“. Pe cel de Septembrie: „Această carte, împreună cu celelalte, s'au dat har de P. S. păr. episcop Râmnic chir Filaret la mânăstirea Sf. Ioan Botezătorul din București 1782 Dec. 29“. La sfârșit: „Să fie știut de când au venit Grigore mitropolitu în scaun, al doilea, din Rosia, la leat 1833 Aug. 22“. Pe cel de Decembrie: „Acest minei fiind... dintre cele 12 ale sf. biserici a sf. mare mucenic Dimitrie, metohul sf. ep. Buzău, l'am cumpărat eu... și l'am hărăzit..., Nicolae sluger, 18 7 Nov. 25“. Pe cel din Iulie, mențiunea pe care am reprodus o¹⁰⁹) privitoare la alegerea lui Chesarie ca episcop de Buzău în locul demisionatului Gherasim.

b) Mineele grecești tipărite în Veneția, la N. Glyky în anii 1781—1803. Lipsește luna Septembrie. Pe volumul de Mai, la sfârșit, mențiune, în grecește, că aparține Sf. Dumitru, metohul episcopiei Buzău, fiind episcop P. S.

107. Comunicat de d. G. C. Ionescu, consul g-ral al României la C-pol, 2 Fevr. 1932.

108. Comunicat de d. prof. univ. D. Russo. Curios este că în „Vieșle sfinților“. Ia 7 Aug., în loc de Nicanor, se găsește „Or“ monahul, care a trăit în Tebaida.

109. Supra p 18.

Constandie, 1811. Pe volumul de Noembrie, însemnare grecească din 1809: „Zaharia Romanò, sluga episc. de Buzău Constandie“. Pe volumul de Martie, notiță greacă de mâna lui Costandie: „episcopului de Buzău, 1811 Aug. 14, București“.

c) Mineele grecești, tipărite la Veneția: Februarie, Iunie și Noembrie 1678; Ianuarie și August 1755 (N. Saros); Mai 1749, Oct. și Dec. 1754, Aprilie 1755 (Alex. Cancellarios).

d) Triodion, cu prima pagină lipsă. Notiță în grecește: „la 1800 am venit la sf. metoh al episc. Buzău, al Sf. Dumitru. Vasilios Leventios, psalt al sf. Dumitru și al episcopului de Buzău chir Costandios“.

e) Triod românesc din vremea lui Constantin Basarab Voevod, mitropolit fiind Teodosie, tipărit în episc. de Buzău la 7208 (1700). Însemnare: „Este al sf. episc. Buzău. Am scris eu... aflându-mă la P. S. S. părintele episcop Buzău, chir Costandie, fiind P. S. Sa mult milostiv de creștini. 1805. Gheorghie Grecu, copilu“. Altă însemnare: „Acest triod iaste cumpărat de d-lui Radu Prijbeanu, biv vel clucer za arie și de jupâneasa d-lui Safta și s'au dat la sf. biserică de la Poenari, sud Dâmbovița, ca să fie pentru pomenirea d-lor și a tot neamului d-lor, fiind ctitori ai acelei sf. biserici“. Însemnarea se poate data circa 1750.

f) Trioade grecești din Veneția, la N. Glyky, din anii 1758, 1793 și 1820.

g) Penticostar grec, Veneția, 1703, cu prefață către Gheorghe Sugduri, ierodiaconul, din Ianina. Tot așa din anii 1757 și 1820.

h) Evanghelie în grecește tipărită la Veneția, 1606; legată în catifea roșie și cu marginele poleite. Alte două evanghelii în grecește, tipărite tot la Veneția, 1754 și 1811.

i) βιβλος ἐνιαύσιος. În mitropolia din Târgoviște, la 1709, cu osteneala lui Mitrofan presviter, din Dodoni. Dedicat patriarhului Atanasie, domnitorului Const. Basarab (Brâncoveanu) și mitropolitului Antim, din Ivir.

k) παρακλητική συν θεῷ ἁγίῳ, Veneția 1793, la Dimitrie Teodosiu din Ianina, și 1810, la Pană Teodosiu din Ianina.

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
1987